

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки та педагогічної майстерності

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Соціально – педагогічні форми та методи
неформальної освіти студентської молоді»

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
зі спеціальності 8.01010601 Соціальна педагогіка

Виконала
спеціальності

8.01010601 «Соціальна педагогіка»

студентка 61 групи

Самойлюк Марина Сергіївна

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної
педагогіки та педагогічної
майстерності
Коляденко С. М.

Житомир 2014

Зміст

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ ТЕНДЕНЦІЯ	7
1.1. Глобальні тенденції розвитку освіти	7
1.2. Сутність та перспективи розвитку неформальної освіти	Ошибка!
Закладка не определена.	
1.3. Зміст форм та методів неформальної освіти	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 1	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ ЯК ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Студентська молодь як специфічна соціально-демографічна група	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Особливості поєднання формальної та неформальної освіти студентської молоді	50
2.3. Соціально-педагогічна специфіка неформальної освіти студентів	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 2	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Програма емпіричного дослідження наявності проведення заходів неформальної освіти для студентів ВНЗ м. Житомира	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Діагностика наявності проведення заходів неформальної освіти для студентів ВНЗ м. Житомира.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.3. Програма паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 3	Ошибка! Закладка не определена.
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	11
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

Вступ

Актуальність дослідження. Сучасні перетворення у суспільстві, нові орієнтири розвитку економіки, політики, соціальної та культурної галузі – усе це кардинально змінило вимоги до освіти, суттєво підвищило її роль у модернізації суспільства. Зазначені перетворення зумовили необхідність побудови освітньої політики в контексті неперервності.

Особливої актуальності набуває це завдання у зв'язку із загальносвітовими тенденціями: посиленням суб'єктної ролі особистості, підвищенням вимог до її інтелекту, зростанням джерел інформацій, кваліфікаційних рівнів, прискоренням науково-технічного прогресу, стрімким поширенням інформаційних технологій у всіх сферах людської життєдіяльності, глобалізацією освітніх процесів, що зумовлює стандартизацію освітніх понять. Значущим пріоритетом у цьому контексті є подальше впровадження вимог Болонської угоди, що дає змогу поєднувати традиційні та інноваційні технології в організації навчального процесу в закладах середньої та вищої освіти.

Стратегічним завданням освітньої політики нашої держави, що сформульоване у нормативних документах, є забезпечення конкурентоспроможності української освіти на ринку світових освітніх послуг, розширення участі навчальних закладів, педагогів, учнів, студентів і науковців у проектах міжнародних освітніх організацій і співтовариств. Реалізація цих завдань неможлива без усвідомлення сутності глобальних процесів у всіх сферах життя в цілому і в освітній зокрема.

Актуальність проблеми неформальної освіти засвідчують нормативні документи міжнародних організацій: ЮНЕСКО, Європейського Союзу, ООН, ЄС, Міжнародної організації праці, Ради Європи. Меморандум Європейської Комісії охоплює важливі рекомендації щодо розвитку неформальної освіти, яка є важливою складовою концепції неперервного навчання, дає молоді й дорослим змогу набувати знання, уміння й навички, виробляти погляди й адаптуватися до постійних змін у соціальному середовищі.

Зважаючи на розвиток потреби молоді у навчанні впродовж усього життя, актуальними й визнаними стають знання, уміння й навички, здобуті у системі неформальної освіти, що виводить навчання за чіткі межі інституційного простору, розширює можливості здобуття освіти у будь-який час (незалежно від віку). Така освіта передбачає як більш різноманітні форми, так і нефіксовані тимчасові межі її здобуття. Неформальна освіта є важливим елементом у процесі створення демократичного суспільства, вихованні громадянина. Її значення для демократизації пояснюють також тим, що її гнучкість, особливості організації дають змогу вирішувати навчальним закладам різноманітні освітні завдання, проблеми професійної підготовки й виховання молодих людей.

Проблему розвитку неперервної освіти та її елементів досліджували Ю. Бабанський, В. Осипова, В. Виноградова, Н. Бідюк, С. Романова, В. Блажек, Т. Хюсен, Ф. Кумбс, Ф. Шльосек та ін. Проблема неформальної освіти як складової неперервного навчання висвітлена у наукових працях Р. Дейва, П. Девіса, М. Ераута, К. Куллена, Д. Філда, П. Фордхема, П. Ходкінсона та ін. Однак аналіз соціально-педагогічної складової форм та методів неформальної освіти практично не здійснювався. Саме тому темою нашого дослідження було обрано: «Соціально-педагогічні форми та методи неформальної освіти студентської молоді».

Об'єкт дослідження – неформальна освіта студентської молоді.

Предмет дослідження – соціально-педагогічна специфіка форм та методів неформальної освіти студентської молоді.

Мета дослідження – дослідити соціально-педагогічну специфіку форм та методів неформальної освіти студентської молоді.

Завдання дослідження:

1. Виявити сутнісні характеристики та перспективи розвитку неформальної освіти.
2. Охарактеризувати студентську молодь як об'єкт і суб'єкт неформальної освіти.
3. Дослідити наявність проведення заходів неформальної освіти для студентів ВНЗ м. Житомира.
4. Розробити програму паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження ми використали аналіз науково-педагогічних джерел, узагальнення, порівняння, систематизацію, анкетування, тестування, статистичні методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі ННІ філології та журналістики та ННІ педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Теоретичне значення дослідження: узагальнено і систематизовано наукові дослідження про сутність та соціально-педагогічну специфіку неформальної освіти студентської молоді.

Практичне значення дослідження: розроблено й обґрунтовано програму паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів.

Апробація роботи. Результати дослідження опубліковані у збірнику наукових праць: Соціально-педагогічний зміст неформальної освіти студентської молоді // Актуальні проблеми соціальної сфери: [збірник наукових робіт викладачів і студентів] / за заг. ред. Н. П. Павлик. – Житомир

: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2014. – С. 98 – 100.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (102 найменування). Робота викладена на сторінках 110 друкованого тексту та 9 сторінках додатків.

Загальні висновки

1. Виявивши сутнісні характеристики та перспективи розвитку неформальної освіти, ми прийшли до таких висновків. До основних тенденцій сучасної освіти можна віднести те, що знання перетворились на основне джерело доходів та влади в інформаційному суспільстві, набуття нових знань, інформації, умінь, навичок, затвердження орієнтації на їх оновлення і розвиток стають фундаментальними характеристиками працівників у постіндустріальній економіці.

Неформальну освіту розуміють, по-перше, як будь-яку навчальну діяльність у робочий чи позаробочий час у колі фахівців, друзів, родини, що не є структурованою, організованою чи спланованою; по-друге, як навчальний процес, що відповідає структурі цієї діяльності, набуває організованої форми, не належить до державних програм обов'язкової освіти та визначається цілеспрямованістю. Безпосередньо форм та методів неформальної освіти дітей та дорослих є необмежена кількість, та й сам процес неформальної освіти є динамічним та передбачає постійне оновлення та вдосконалення форм та методів які практикуються в заходах неформальної освіти. Навчальна діяльність у системі неформальної освіти характеризується високим рівнем мотивації слухачів, усвідомленою потребою в засвоєнні знань та вмінь, тобто можливістю отримання «самоспрямованих знань та вмінь». Особливу роль у неформальній освіті грають практикоорієнтовні активні методи навчання.

2. Охарактеризувавши студентську молодь як об'єкт і суб'єкт неформальної освіти, ми прийшли до таких висновків. Студентська молодь є специфічною соціально-демографічною групою населення, у якої по-особливому протікає процес соціалізації, який є одним із найбільш важливих етапів становлення особистості та прийняття нею соціальних норм, правил та установок суспільства. Від виду та специфіки процесу соціалізації молоді залежить формування повноцінної особистості та члена суспільства.

Ключовою діяльністю (окрім частково трудової) для студентської молоді є навчальна діяльність, яка реалізується шляхом поєднання формальної та неформальної освіти.

Першочерговим фактором максимально ефективного розвитку професійних та особистісних якостей студента як майбутнього фахівця є взаємодоповнююче поєднання формальної та неформальної освіти. Неформальна освіта передбачає і забезпечує активну діяльність студента, його високу мотивацію і, отже, ефективність процесу навчання. Однак, формальна освіта є обов'язковою базовою освітньою потребою будь-якого фахівця, а їх взаємодоповнююче поєднання створює потужний соціально-педагогічний процес повноцінного особистісного та професійного становлення студентської молоді.

Неформальна освіта, по суті своїй є соціально-педагогічним процесом, оскільки передбачає не просто навчання певним знанням, а процес освоєння соціально-необхідних конкретній цільовій аудиторії в конкретних умовах компетенцій і фактично є елементом процесу соціалізації особистості студента.

3. Дослідивши наявність проведення заходів неформальної освіти для студентів ВНЗ м. Житомира, ми прийшли до наступних висновків. Дослідження рівня наявності проведення заходів неформальної освіти для студентів ВНЗ проводилось на базі ННІ філології та журналістики та ННІ педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка. Загальна кількість респондентів, обраних методом стихійної вибірки, складає 100 осіб (по 50 студентів з кожного інституту). Для досягнення цілей дослідження нами було розроблено і застосовано опитувальник для визначення наявності проведення певних заходів неформальної освіти, застосовано методику «Мотивація до професійної діяльності» К. Замфір в модифікації А. Реана та методику «Діагностика реалізації потреби в саморозвитку». Не зважаючи на середній вік досліджуваних студентів (майже 19 років), який був наближений для студента, що навчається на

третьому курсі, а тому можна припустити, що достатньо вивчив комплекс освітніх послуг, які пропонуються в рамках вузу, та принаймні володіє мінімальною інформацією про неформальні освітні програми поза межами власного ВНЗ, система заходів неформальної освіти у респондентів чітко пов'язана з вузом та близькими до нього структурами. Це говорить про низький рівень соціальної мобільності студентів (та її складової освітньої мобільності), що є негативним показником в умовах сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає безперервної освіти.

До основних джерел освітньої інформації та організаторів програм неформальної освіти респонденти віднесли громадські організації, бібліотеку, всеукраїнські та міжнародні освітні програми, ЦСССМ університету, «Школу вожатської майстерності від А до Я». До основних форм неформальної освіти, які найбільш цікаві для респондентів, студенти віднесли тренінги, гурткову роботу, квести, онлайн-навчання, майстер-класи досвідчених фахівців, баркемпи, форуми, ділові ігри. До всіх перерахованих вище форм та заходів неформальної освіти досліджувані студенти хоча б одноразово долучались. Це свідчить про наявність у респондентів мотивації до саморозвитку та розширення сфери особистих та професійних інтересів. Більшість респондентів в різних формулюваннях зазначають, що нетрадиційні, незвичні форми подачі освітнього матеріалу дозволяють їм краще оволодіти практичними вміннями та навичками як у професійній сфері, так і в сфері розвитку інших інтеграційних навичок. В той же час, жоден з респондентів не зміг запропонувати жодної інноваційної форми неформальної освіти, яку можна було б втілювати на практиці.

Респонденти, в переважній більшості, хотіли б підвищувати свій професійний рівень та володіння іноземною мовою. Саме високий рівень внутрішньої мотивації до професійної діяльності, притаманний для незначної частки респондентів, є одним із ключових чинників їх участі у заходах неформальної освіти, які б сприяли їх професійному становленню та зростанню. А домінування зовнішньої негативної та позитивної мотивації

пояснює малу соціальну та освітню мобільність досліджуваної групи студентів.

Через низьку внутрішню мотивацію зокрема, а також цілий ряд інших причин, у переважної більшості студентів відсутня чітко сформована система саморозвитку, яка б дозволила активно та регулярно долучатись та ініціювати проведення заходів неформальної освіти. А більше ніж чверть досліджуваних студентів взагалі не займаються саморозвитком, що пояснює відсутність їхніх відповідей у деяких запитаннях авторського опитувальника. Однак, в той же час, це можна пояснити також неактуальністю та нецікавістю (відсутністю нетрадиційних форм неформальної освіти) для студентів форм неформальної освіти, що їм пропонуються.

4. Розробивши програму паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів, ми можемо узагальнити наступне. Орієнтуючись на виділені респондентами ключові проблеми в даній сфері нами було розроблено програму паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів. Розроблена нами програма має за мету системний розвиток особистісних, професійних та громадянських компетенцій майбутніх соціальних педагогів засобами неформальної освіти в період навчання у ВНЗ, орієнтуючись на відповідний рівень професійної формальної освіти. Взявши за основу навчальний план професійної освіти студентів – майбутніх соціальних педагогів (на основі плану підготовки соціальних педагогів Житомирського державного університету імені Івана Франка), нами було розроблено змістову складову паралельної неформальної освіти. До основних форм реалізації паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів, доцільних для застосування в рамках виконання розробленої нами програми, слід віднести: тренінгові заняття, волонтерські програми, майстер-класи, курси, круглі столи, конференції, конкурси, «школи», формальні й неформальні зустрічі, державно-громадські партнерські ініціативи, робота органів студентського самоврядування, культурно-масові заходи, екскурсії, спортивні змагання, стажування і т.п.

Програма передбачає динамічний, поступово зростаючий освітній вплив на студентів відповідно до рівнів оволодіння професійно необхідною інформацією, а саме: ознайомлення і базове сприйняття основних стандартів та специфіки соціально-педагогічної професії, репродукція соціально-педагогічних професійних знань, професійна ідентифікація. До основних кількісних та якісних показників ефективності реалізації, розробленої нами, програми паралельної неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів, ми віднесли: кількість студентів, які безпосередньо взяли участь у заходах програми; кількість, результативність та наявність продовження у ініціатив реалізованих в рамках реалізації програми; кількість, тривалість існування та продуктивність діяльності волонтерських команд з числа студентів; кількість студентів-учасників та переможців у різноманітних наукових та соціальних конкурсах; кількість, тривалість роботи та місце працевлаштування студентів за фахом; одиничний чи регулярний характер реалізованих в рамках програми заходів і т.д. Можна узагальнити, що в рамках розробленої нами програми формальна й неформальна освіта майбутніх соціальних педагогів взаємодоповнюють одне одного, компенсуючи певні недоліки цих видів освіти й сприяючи формуванню повноцінної особистості та професіонала.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. М. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений / Г. М. Андреева. – [5-е изд., испр. и доп.]. – М. : Аспект Пресс, 2007. – 363 с.
2. Андреевкова Н. В. Проблема социализации личности / Н. В. Андреевкова. – М. : Высшая школа, 1970. – 405 с.
3. Арешонков В. Ю. Педагогічна самоорганізація в системі безперервної освіти / В. Ю. Арешонков // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка. – 2007. – № 32. – С. 30 – 36.
4. Асмолов А. В. Психология личности. Культурно-историческое понимание развития человека / А. В. Асмолов. – М. : Смысл, 2010. – 448 с.
5. Балдинюк О. Д. Робота соціального педагога з дитячими та молодіжними організаціями / О. Д. Балдинюк. – К. : Науковий світ, 2007. – 95 с.
6. Бездухов В. П. Ценностный подход к формированию гуманистической направленности студента – будущего учителя / В. П. Бездухов. – Самара: Изд-во СамГПУ, 2000. – 185 с.
7. Біліченко О. С. Стратегічні напрями формування державної молодіжної політики / О. С. Біліченко // Агросвіт. – 2012. – №12. – С. 53-57.
8. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения / М. И. Бобнева. – М.: Наука, 1978. – 310 с.
9. Богданова І. М. Соціальна педагогіка / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
10. Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи // Укл. В.П. Бех, Ю.Л. Маліновський: за ред. академіка В.П. Андрущенка. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. - 221 с.

11. Бондаренко І. П. Ціннісні орієнтири у формуванні державотворчих устремлінь молоді / І. П. Бондаренко // Шлях освіти. – 1996. – № 2. – С. 15 – 18.
12. Бондырева С. К. Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства / С. К. Бондырева. – М. : Сфера, 2003. – 177 с.
13. Брантова Ф. С. Основные психологические подходы в изучении юности как этапа развития / Ф. С. Брантова. – М.: МАГУ, 2003. – 172 с.
14. Буравой М. Углубленное case study: между позитивизмом и постмодернизмом / М. Буравой // Рубеж. – 1997 – № 10 – 11. – С. 5-6.
15. Василенко И. В. Гражданское воспитание студентов и школьников средствами самоуправления (зарубежный опыт): науч.-метод. пособие / И. В. Василенко. – Донецк : АРТ-ПРЕСС, 2007. – 192 с.
16. Ваторопин А. С. Политические ориентации студенчества / А. С. Ваторопин // Социс. – 2000. – №6. – С. 17.
17. Галагузова М. А. Социальная педагогика: курс лекций / М. А. Галагузова. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 416 с.
18. Галузинський В.М. Педагогіка: теорія і історія / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Дніпро, 1995. – 388 с.
19. Гладких И. В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов / И. В. Гладких. – СПб: Речь, 2004. – 190 с.
20. Головатый Н. Ф. Социология молодежи / Н. Ф. Головатый – К. : Академія, 1999. – 264 с.
21. Голубева М. О. Порівняльний аналіз проблемного навчання та методу випадків і ситуацій / М. О. Голубева, В. В. Єгорова // Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – № 33. – К.: ВД «КМ Академія», 2004. – С. 7-11.
22. Гордин Л. Ю. Воспитание и социализация / Л. Ю. Гордин. – М. : Академия, 1997. – 243 с.

23. Горяева Т. Н. Социализация молодежи / Т. Н. Горяева // Аспирант и соискатель. – 2006. – №2. – С. 64.
24. Грабовець І.В. Соціальна мотивація та стимулювання самоосвіти молодих фахівців / І. В. Грабовець // Нова парадигма. Альманах наукових праць. – Випуск 26. – Запоріжжя, 2002. – С.163-170.
25. Гребенькова Г. В. Кейс-метод у професійному навчанні [Електронний ресурс] / Г. В. Гребенькова. – Режим доступу: <http://www.nmc.od.ua/wp-content/uploads/2011/01/Кейс-метод-у-професійному-навчанні.doc>. – Назва з екрана.
26. Грудзинский А.О. Инновации в образовании. Признание результатов «неформально-го обучения» в контексте трансформации функций социального института образования / А.О. Грудзинский, И.А Машина // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского, 2007. – № 4. – С. 11 – 20.
27. Гущина Т. Ю. Педагогічні аспекти соціалізації особистості / Т. Ю. Гущина // Вісник Національного технічного університету України. – К. : НТУУ «КПІ», 2001. – №11. – С. 60 – 63.
28. Гущина Т. Ю. Соціалізація та соціальна зрілість особистості / Т. Ю. Гущина // Вісник Національного технічного університету України. – К. : НТУУ «КПІ», 2002. – №2. – С. 93 – 99.
29. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
30. Добренъков В. И. Социальные институты и процессы / В. И. Добренъков, А. И. Кравченко. – М. : МГУ, 2000. – 339 с.
31. Донін В.М. Психологія і педагогіка життєтворчості : Навчально-методичний посібник / В. М. Донін. – К. : Центр навчальної літератури. – 1996. – 179 с.
32. Завалевський Ю. І. Громадянська освіта і громадянське виховання в закладах освіти / Ю. І. Завалевський, Ю. А. Прокопович, В. В. Сагарда. – Чернівці: «Букрек», 2004. – 47 с.

33. Заверико Н. Н. Історико-теоретичний аналіз досліджень проблеми соціалізації особистості : Соціальна педагогіка і адаптивність особистості / Н. Н. Заверико, І. Д. Зверева. – Суми : ВВП Мрія, 1994. – 359 с.
34. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учеб. пособие / И. А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 480 с.
35. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – 284 с.
36. Караев А. М. Социализация молодежи: Методологические аспекты исследования / А. М. Караев // Гуманитарные и социально-экономические науки. – 2005. – №3. – С. 124 – 128.
37. Каргапольцева Н. А. Социализация и воспитание личности в образовании: опыт реализации концепции / Н. А. Каргапольцева. – М. : НОЦ РАО, 2002. – 156 с.
38. Карпухин О. И. Сделала ли молодежь свой выбор? / О. И. Карпухин // Социально-гуманитарные знания. – 2000. – № 4. – С. 180 – 192.
39. Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка/соціальна робота: Навчальний посібник / Л. Г. Коваль. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
40. Колесникова И. А. Основы андрагогики : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. А. Колесникова, А. Е. Марон, Е. П. Тонконогая и др.; под ред. И. А. Колесниковой. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 240 с.
41. Коломинский Я.Л. Социальная и педагогическая психология / Я.Л. Коломинский. – К. : Вища школа, 1999. – 230 с.
42. Кон И. С. Социология личности / И. С. Кон. – М. : Воспитание, 1967. – 314 с.
43. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк, Л. Н. Проколієнко. – К. : Радянська школа, 1989. – 608 с.

44. Краевский В. В. Соотношение педагогической науки и педагогической практики / В. В. Краевский. – М. : Знание, 1977. – 64 с.
45. Красносільська А. О. Правові умови розвитку громадянського суспільства в Україні. Що потрібно зробити? / А. О. Красносільська, М. В. Лациба. – К. : Агентство «Україна», 2011. – 132 с.
46. Кривов Ю. И. Проблема социализации подрастающих поколений в зарубежной педагогике / Ю. И. Кривов. – М. : Педагогика, 1992. – 120 с.
47. Кузнецова Л. В. Методика и опыт работы социального педагога / Л. В. Кузнецова. – М. : Пеленг, 2005. – 329 с.
48. Курліщук І. І. Специфіка засобів масової комунікації як особливого інституту соціалізації / І. І. Курліщук // Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. – 2005. – № 7. – С. 150 – 155.
49. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації : європейські абриси / Н. М. Лавриченко. – К. : Віра інсайт, 2000. – 246 с.
50. Лавриченко Н. М. Проблеми гуманістичного спрямування соціалізації: педагогічні розмисли і нотатки / Н. М. Лавриченко. – К.: «Інсайт-плюс», 2006. – 279 с.
51. Лазарев В. Ф. Структура познания и научная революция : [монография] / В. Ф. Лазарев, М. К. Трифоновна. – М. : Высшая школа, 1980. – 127 с.
52. Лисенков М. М. Политическая социализация: молодежный аспект / М. М. Лисенков // Вестник Московского университета. – 1991. – №6. – С. 74.
53. Лисовский В. Т. Социология молодежи : Учебник / В. Т. Лисовский. – СПб. : Речь, 1996. – 335 с.
54. Лук'янова Л. Б. Провідні особливості навчання дорослих / Л. Б. Лук'янова // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. праць. –К. : ІПООД АПН України, 2009. –Вип. 1. – С. 97.
55. Лукашевич М. П. Соціалізація / М. П. Лукашевич. – К. : Просвіта, 1998. – 210 с.

56. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології : Навч-метод посібник / М. П. Лукашевич. – К. : ІЗМЛ, 1999. – 112 с.
57. Лязина Ю. А. Социальные перемещения молодежи в студенчество / Ю. А. Лязина. – М. : «Автор-проект», 2000. – 145 с.
58. Малинский И.И. Реформирование системы высшего образования в Украине и физическое воспитание студенческой молодёжи / И.И. Малинский, Т.П. Гусев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/Books/XXPI/21006n1/p82-86.htm>. – Назва з екрана.
59. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2005. – 269 с.
60. Маркова И. М. Роль культурно-образовательной среды в социализации студентов / И. М. Маркова // Вопросы воспитания. – 2008. – №3. – С. 7.
61. Марьенко И. С. Нравственное становление личности / И. С. Марьенко. – М. : Высшая школа, 2005. – 219 с.
62. Матвійів М. Я. Маркетинг знань: методологічний та організаційний аспекти : монографія / М. Я. Матвійів. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 448 с.
63. Москаленко В. В. Социализация личности / В. В. Москаленко. – К. : Вища школа, 1986. – 242 с.
64. Москаленко В. В. Соціальна психологія : Підручник / В. В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
65. Мудрик А. В. Социализация человека : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. В. Мудрик. – М. : Академия, 2006 – 304 с.
66. Налчаджян А. А. Психологическая адаптация : механизмы и стратегии / А. А. Налчаджян. – М. : Эксмо, 2010. – 368 с.
67. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. – 365 с.

68. Олійник В. Щодо впровадження дистанційного навчання у вищій освіті / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 43 – 46.
69. Олпорт Г. Становление личности / Г. Олпорт. – Санкт-Петербург: Смысл, 2002. – 464 с.
70. Ольшанский В. Б. Социализация / В. Б. Ольшанский. – М. : Воспитание, 1970. – 162 с.
71. Онушкин В. Г. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб.-Воронеж : РАО ИОВ, 1995. – 232 с.
72. Орбан-Лембрик Л. Є. Соціальна психологія / Л. Є. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
73. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали травень-грудень 2004 р.) / За редакцією Кременя В.Г. Упорядники: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. - Київ-Тернопіль, Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2004. - Частина 2. - 202 с.
74. Павловский В. В. Ювентология : проект интегративной науки о молодежи / В. В. Павловский. – М. : Академический Проект, 2001. – 96 с.
75. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник / С. С. Пальчевський – К: Кондор, 2005. – 560 с.
76. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М. П. Перепелиця. – К. : Український інститут соціальних досліджень, 2001. – 242 с.
77. Полякова Т. Л. Орієнтири модернізації підготовки вчителя в Україні та в Європі / Т. Л. Полякова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред) та ін. – Запоріжжя. – 2010. – Вип. 7. – С. 248 – 254.

78. Райс Ф. И. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. И. Райс. – СПб. : Питер, 2000. – 128 с.
79. Раковская О. А. Социальные ориентиры молодежи: тенденции, проблемы, перспективы / О. А. Раковская. – М.: Наука, 1993. – 183 с.
80. Реан А. А. Социализация личности / А. А. Реан // Хрестоматия: Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб. : Питер, 2000. – 544 с.
81. Романенко М. Методологія та зміст сучасної педагогічної освіти / М. Романенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 35 – 38.
82. Самыгин С.И. Педагогика и психология высшей школы. Учебное пособие для вузов / С.И. Самыгин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 544 с.
83. Слуцкий Е. Г. Социальные проблемы молодежи и молодежная политика / Е. Г. Слуцкий. – СПб. : ИСЭП, 1993. – 58 с.
84. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник / Г. І. Сорока. – Харків : «Ранок», 2002. – 232 с.
85. Спиваковский В. М. Образовательный взрыв / В. М. Спиваковский. – К. : МУВЦ «Гранд-Экспо», 2011. – 436 с.
86. Степанов С. В. Университет – среда социализации молодежи / С. В. Степанов // Высшее образование в России. – 2006. – №10. – С. 97 – 99.
87. Табачковський В. Г. Формування світоглядної культури студентської молоді / В. Г. Табачковський. – К. : Наукова думка, 1992. – 312 с.
88. Ташченко А. К. Форми соціалізації молоді в умовах перехідного суспільства / А. К. Ташченко // Інформоенергетичні технології адаптаційних процесів життєдіяльності на початку III-го тисячоліття : зб. наук. пр. – К. : Вища освіта, 2001. – Вип. 1. – С. 269 – 273.
89. Тетерский С. Педагогический потенциал детско-молодежных общественных объединений / С. Тетерский // Педагогика. – 2001. – № 6. – С. 40 – 44.

90. Ткачук А. Р. Регіональна політика : правове регулювання. Світовий та український досвід / А. Р. Ткачук. – К. : Леста, 2011. – 260 с.
91. Федотова В. Г. Локальное воздействие на глобальные трансформации в свете изменения научных представлений о социальном развитии / В. Г. Федотова // Философские науки. — 1997, № 1. – С.17 – 19.
92. Филонова Г. Н. Формирование личности : проблемы комплексного подхода в процессе воспитания школьника / Г. Н. Филонова. – М. : Академия, 2003. – 382 с.
93. Чорна К. Громадянське виховання – нагальна потреба України / К. Чорна // Освіта України. – 2000. – 20 грудня. – С. 5.
94. Чорна К. І. Основні пріоритети у вихованні громадянської культури студентів / К. І. Чорна // Педагогіка і психологія. – 1994. – №1. – С. 125 – 132.
95. Чупров В. И. Молодежь в обществе риска / В.И. Чупров, Ю.А. Зубок, К. Уильямс. – М. : Наука, 2003. – 230 с.
96. Шаронов А. В. Молодежная политика в свете концепции устойчивого развития / А. В. Шаронов // Социально-политический журнал. – 1996. – №6. – С. 143 – 149.
97. Ядов В.А. Социальные и социально-психологические механизмы формирования социальной идентичности личности / В.А. Ядов. – М. : Мир России, 1995. – 282 с.
98. Якухно І. Науково-методичне забезпечення інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти / І. І. Якухно // Післядипломна освіта в Україні. – 2010. – № 2. – С. 22 – 24.
99. Brookhart Susan Educational Assessment of Students / S. Brookhart. – Richmond: Prentice Hall, 2007 – 548 p. – Режим доступу: <https://www.biblio.com/location=/review.php?work=36229148>. – Назва з екрана.
100. Dunn Richard Shaping the Spiritual Life of Students: A Guide for Youth Workers, Pastors, Teachers & Campus Ministers/ R. Dunn. – New York:

InterVarsity Press, 2001, 256 p. – Режим доступу:
<http://www.allbookstores.com/book/preview/9780830822843>. – Назва з
екрана.

101. Felice Lisa The Impact of Communication Predispositions on Perceptions of Socialization / L. Felice. – Kent : Kent State University, 1992. – 158 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://scholar.princeton.edu/sites/default/files/talim/files/racial_priming_revived.pdf. – Назва з екрану.
102. Haas, Ernst B. When knowledge is power: three models of change in international organizations/ Ernst B. Haast. – Berkley : University of California press, 1990. – 268 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ucpress.edu/op.php?isbn=9780520074026>. – Назва з екрана.